

U tome su duhu mape *A. Mezdjića* »Smeće« (1932), *O. Postružnika* »Linorezi« (1934) i *M. Detonija* »Ljudi sa Seine« (1934), »Mapa U« (1941) te ciklus »Tifusari« (1943). Za vrijeme II. svj. r. *E. Murtić* i *Z. Prica* opremaju »Jamu« *I. G. Kovačića* (Topusko, 1944) i izdaju mapu linoreza »Grafika« (1944). U to vrijeme grafikom su se bavili *Z. Agbaba*, *F. Bače*, *B. Kovačević*, *F. Vaić*, *V. Radauš* i *I. Lovrenčić*, a pojedine listove rade *O. Mujadžić*, *F. Šimunović*, *Ž. Hegedušić* i *N. Reiser*. U razdoblju poslije 1945. znatno se proširuje zanimanje za grafički izraz, čemu pridonose i tehnološke inovacije (sitotisak). S obzirom na sve veću primjenu boje, grafika se često približava slikarstvu. U njoj se zamjećuje stilski razvoj i mijene karakteristične za suvremenu umjetnost (realizam, geometrijska i lirski apstrakcija, nadrealizam i fantastika, op i pop-art, nova figuracija, minimalizam). U novije vrijeme znatnije grafičke opuse ostvaruju *I. Antolčić*, *A. Babić*, *D. Babić*, *V. Borčić*, *Z. Bourek*, *B. Bučan*, *J. Budeša*, *J. Bukal*, *J. Dobrović*, *E. Feller*, *I. Friščić*, *M. Galić*, *P. Jakelić*, *Z. Keser*, *A. Kinert*, *J. Knjfer*, *A. Kuduz*, *I. Kuduz*, *I. Lacković-Croata*, *V. Lipovac*, *Z. Lončarić*, *V. Nevjestić*, *F. Paro*, *I. Picelj*, *D. Popović*, *Z. Pozaić*, *I. Rabuzin*, *J. Restek*, *Z. Slevac*, *Lj. Stahov*, *I. Šiško*, *M. Šutej*, *Z. Tišljar*, *M. Trebotić*, *B. Vujanović*. Razvitak grafike prate i potiču Zagrebačka izložba grafike koju od 1960. organizira Kabinet grafike HAZU, Bijenale suvremene hrvatske grafike u Splitu (od 1974), te izdavačka djelatnost Nacionalne i sveučilišne biblioteke i Zbirke Biškupić u Zagrebu.

Ma. Bč.

GRAHOR, Janko Josip, arhitekt (Nova Gradiška, 1855 — Zagreb, 1918). God. 1878 — 80. studirao arhitekturu na Akademiji u Beču (F. Schmidt). God. 1880. uključuje se u rad poduzeća »Grahor i Klein« u Zagrebu. Projektirao je zgradu Prve hrvatske štedionice u Radićevoj ul. 30 (1880), stambene zgrade u Gundulićevoj ul. 5 i 26 (1882), dvojnu stambenu zgradu u Medulićevoj ul. 11 i 13 (1886), Dalmatinskoj ul. 16 (1887), Jurišićevoj ul. 16 i 16a (1895), na Prilazu Đure Deželića 73 (1896) i 67 (1897) — mnoge su danas pregrađene. God. 1877. izradio je i studijski projekt za zgradu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Kao poduzetnik počinje proizvodnju umjetnoga kamena i armiranobetonskih greda.

LIT.: *I. Maroević*, Graditeljska obitelj Grahor, Zagreb 1968.

T. Pl.

GRAHOR, Janko Nikola, graditelj (Petrinja, 6. XII. 1827 — Zagreb, 22. XI. 1906). Uči građevinski obrt u Petrinji, potom putuje po Austriji, Švicarskoj, Italiji i Francuskoj. Građevnu obrtnu školu završava u Frankfurtu na Majni 1848. Od 1852. radi kao građevinski polir u Novoj Gradiški, od 1857. u Zagrebu kao gradski inženjer i mjernik radi na regulacijskim poslovima. God. 1868. s F. Kleinom osniva građevno poduzeće. Njegove zgrade nose jasna obilježja povijesnih stilova toga doba. S F. Kleinom projektira zgradu Hrvatskoga glazbenoga zavoda (1875), palaču Buratti na Zrinjevcu (1877), zgradu Hrvatskoga gospodarskoga društva na Trgu maršala Tita (1878), samostan magdalenki sa crkvom u Nazorovoj ulici (1878) i stambene zgrade u Ilici 12 (1878), Hebrangovoj 34 (1878) i Preradovićevoj ul. 24 (1883). Izradio je projekt regulacije Svilarke i Margaretske ulice (1863) te projekt za radničku kuću (1870). Kao poduzetnik izvodi zgradu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti po projektu F. Schmidta (1879) i Prvu hrvatsku štedionicu (Ilica 5) po projektu J. Vancaša (1899).

LIT.: *I. Maroević*, Graditeljska obitelj Grahor, Zagreb 1968.

T. Pl.

GRAKALIĆ, Milan, arhitekt (Medulin, 6. XII. 1909 — 14. VI. 1979). Završio studij arhitekture 1938. na Akademiji u Zagrebu (D. Ibler). S arhitektom B. Bonom iste godine dobiva nagradu na natječaju za palaču »Albaniju« u Beogradu. Projektirao stambene zgrade u Zagrebu, Karlovcu, Zadru itd. U Medulinu sagradio desetak obiteljskih kuća u tragu tradicionalnoga istarskoga graditeljstva.

GRANDE, ladanjski gospodarski kompleks (stancija) u Istri, smješten na brijegu kraj Savudrije. Glavna zgrada, sagrađena u XVII. st. u baroknom stilu, preuređena je u XIX. st. u duhu neogotike. Ostatak sklopa zadržao je prostorni raspored karakterističan za ladanjske posjede u Istri

GRAPČEVA SPILJA, prapov. lokalitet na J padinama otoka Hvara. Najstariji kulturni sloj pripada mlađemu neolitiku u kojemu prevladava keramika hvarske kulture, a otkriveni su i pojedini keramički fragmenti Gudnja kulture. U mlađim, eneolitičkim slojevima pronađeni su fragmenti nakovanske kulture i keramika koja se veže uz ljubljansku kulturu jadransko-

V. NEVJESTIĆ, Zora, bakropis u boji

skoga tipa. Najmlađi i posljednji sloj sadržava grubu građevnu (ilirsku) keramiku. Otkopane ljudske kosti upućuju na to da je Grapčeva spilja u neolitičko vrijeme osim za stanovanje služila i za kult.

I. PICELJ, Površina 11 — 2, sitotisak. Zagreb, Galerija suvremene umjetnosti

M. GRČEVIĆ, *Slijepi pjevač u Indiji* (1955)

LIT.: G. Novak, Caverna con ceramica dipinta dell'età della pietra nell'isola di Lesina nell'Adriatico, *Bullettino di paleontologia italiana* (Roma), 1940. — Isti, Prehistorijski Hvar, Grapčeva spilja, Zagreb 1955. — S. Dimitrijević, Problemi eneolitna na istočnoj jadranskoj obali, u djelu: Praistorija jugoslavenskih zemalja, III, Sarajevo 1979. — Isti, Zur Frage der kannelierten Keramik in der Hvar-Kultur, *Adriatica praehistorica et antiqua*, Miscellanea Gregorio Novak dicata, Zagreb 1970. B. Čk.

GRB → HERALDIKA

GRBIĆ, Ivo, slikar i grafičar (Dubrovnik, 25. X. 1931). Diplomirao je na grafičkom odjelu Akademije u Zagrebu 1956, a slikarsku specijalku završio 1958. Od 1960. profesor na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu. U slikarstvu zadržavao figuralnu sintaksu s motivima Dubrovnika i prizorima iz glazbenoga života. Samostalno izlagao u Dubrovniku (1960, 1964, 1966, 1974, 1977), Splitu (1968) i Zagrebu (1967, 1975, 1980, 1982). Bavi se keramikom i sitnom plastikom.

LIT.: L. Paljetak i M. Crnobori, Ivo Grbić (katalog), Zagreb 1980.

Z. Ju.

GRBOREZI, selo u Livanjskome polju, Z Bosna. Nekropola s 265 grobova, sadržavala je bogate priloge nakita i novca, od kojih su najmlađi iz X, a najstariji iz XV. st. Nakit pripada hrvatsko-dalm. tipu i vrlo je srodan nalazima s nekropole kraj Svetoga Spasa na vrelu Cetine. Najveći dio grobova bio je obilježen stećcima kod kojih se može pratiti oblikovni razvoj od amorfnih ploča u prvoj pol. XIII. st. do obrađenih sanduka u drugoj pol. XIV. st.

LIT.: Š. Bešlić i D. Basler, Grborezi, Sarajevo 1964. — D. Jelovina, Starohrvatske nekropole, Split 1976. D. Br.

GRČEVIĆ, Mladen, fotograf (Zagreb, 8. X. 1918). Studij prava i povijesti umjetnosti završio je u Zagrebu. Fotografijom se bavi od 1939. U početku snima pejzaž, žanr i folklor na način zagrebačke škole, potom putuje Istokom (1955–56), gdje snima život i ljude s izrazito humanističkim i socijalnokritičkim pristupom, te spontano ostvaruje tzv. life-fotografiju. Istražuje povijest fotografije u Hrvatskoj. Od 1972. član umjetničke komisije FIAP-a. Samostalno koncipira i oprema monografije; od kojih su važnije: *Yugoslavie* (Paris 1955), *Situla art* (New York 1965), *Zlato i srebro Zadra* (Zagreb 1971), *Starohrvatska baština* (Zagreb 1976) i *Optička sjećanja* (1988). Samostalno izlagao u Zagrebu (1944, 1945, 1948, 1956), Parizu i Londonu (1954), Kairu i Rangoonu (1956) te Sisku (1970).

BIBL.: Za jednu univerzalnu povijest fotografije, ŽU, 1968, 6; Počeci umjetničke fotografije u Zagrebu, u knjizi: Zagrebačka fotografija, Zagreb 1978; *Die Anfänge der künstlerischen Amateurfotografie in Zagreb*, Fotografie (Leipzig), 1980, 7; *Soziale Tendenzen in der Zagreber Fotografie der dreissiger Jahre*, ibid., 1981, 11.

LIT.: R. Andreani, Photos de Mladen Grčević, Photo-Ciné Revue (Paris), 1954, 11. — G. Paterni, Mladen Grčević, ibid., 1955, 4. — O. Bihalfi-Merin, Mladen Grčević, Beograd 1973; — R. Ivančević, Optička sjećanja Mladena Grčevića, ŽU, 1989, 45–46. R.

GRČEVIĆ, Nada, povjesničarka umjetnosti (Zagreb, 1. IV. 1922). Diplomirala je 1960. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je i magistrirala 1965. Od 1960. istražuje povijest fotografije u Hrvatskoj. Autorica je izložaba i kataloga: *Sto godina fotografije u Hrvatskoj* (1966); *Rana fotografija u Zadru* (1977); *Rani zagrebački fotografi* (1978); *Rana karlovačka fotografija* (1982); *Jadran u staroj fotografiji* (Zadar 1989). Od 1977. član savjeta časopisa »History of Photography«.

BIBL.: Počeci fotografije u Hrvatskoj, ŽU, 1968, 6; *Fotografska ostavština Dragutina Parčića*, Radovi HJZ, 1972, 19; *Franjo Pommer*, Iz starog i novog Zagreba, V, Zagreb 1974; *Early Photography in Eastern Europe—Croatia*, History of Photography (London), 1977, 2; *Rana fotografija u Zadru*, Zadarska revija, 1978, 2–3; *Rana fotografija u Zagrebu*, u knjizi: Zagrebačka fotografija, Zagreb 1978; *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*, Zagreb 1981. R.

GRČKO, Slavko, slikar (Rijeka, 1. IV. 1934). Završio je Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1956. Diplomirao na Akademiji 1962 (K. Hegeđušić, F. Baće). Grafiku usavršavao kod A. Kinerta (1975). Likovni pedagog i teoretičar, predaje na Pedagoškome fakultetu u Rijeci. Razvijao se od nadrealizma, preko pop-arta do nove figuracije. U grafici i crtežu spaja geometrijsku apstrakciju s organskim oblicima (*Crtež* 26, 1980; *Izlomljeni opušak*, 1981). Samostalno je izlagao u Rijeci (1965, 1976, 1981, 1982), Ljubljani (1965, 1978) i Zagrebu (1981, 1982).

BIBL.: *Grafički postupci u osnovnoj školi*, Zagreb 1970.

LIT.: Nadrealizam, nova figuracija (katalog), Rijeka 1980. — B. Valušek, Slavko Grčko (katalog), Zagreb 1981. Ra. Mat.

GRDAN, Vinko, slikar (Đurđevac, 22. I. 1900 — Beograd, 23. IX. 1980). Pohađao Višu školu za umjetnost i umjetni obrt, završio Akademiju u Zagrebu 1923 (Lj. Babić). Usavršavao se 1925/26. u Parizu; izlagao u Salonu des Indépendants i Salonu d'Automne. Prvi put u zemlji izlaže u Zagrebu 1922 (s I. Tabakovićem, J. Perićem i O. Postružnikom), potom 1925. s »Grupom šestorice«, poslije u Proljetnome salonu. Jedan je od osnivača grupe »Zemlja«; sudjeluje na svim njezinim izložbama u Zagrebu i Beogradu. God. 1928–34. nastavnik u Užicu, 1934. prelazi u Beograd gdje je od 1948. profesor na Akademiji primijenjenih umjetnosti. — U slikarstvu G. je izraziti kolorist. U razdoblju do poč. II. svj. r. sklon socijalnim motivima (*Pred vratima*, 1936; *Pijaca u Negotinu*, 1938), poslije slika mrtvu prirodu i krajolik (*Kruh*, 1962; *Put za Hvar*, 1975). Samostalno izlagao u Užicu (1932) i Beogradu (1933, 1939, 1959, 1970, 1977). Retrospektivna izložba priređena mu je u Koprivnici 1979.

LIT.: M. Stevanović, Vinko Grdan (katalog), Beograd 1959. — M. B. Protić, Vinko Grdan, Savremenici, II, Beograd 1964. — S. Bošnjak, Vinko Grdan (katalog), Beograd 1977. — M. Špoljar, Vinko Grdan (katalog), Koprivnica 1979; — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1987., str. 461–463. R.

GRDOSELO, naselje u Istri, nedaleko od Pazina. S od današnjega naselja nalaze se ruševine srednjovj. grada čiji je trapezoidni tlocrt prilagođen obliku grebena. Grad je s dviju strana bio zaštićen prirodnim položajem, dok je na J strani imao prokopan jarak i zidine debele 2,70 m. Grad se spominje prvi put u izvorima iz XIII. st. Iznad ruševina burga postojalo je srednjovj. grdoselsko naselje sa župnom crkvom Sv. Jakova, crkvama Sv. Ivana i Sv. Ane. U XVII. st. staro se naselje napušta, a novo središte postaje susjedni zaselak Brdo. Tu se 1680. gradi župna crkva Majke Božje od zdravlja. God. 1805. potpuno prestaje funkcija stare župne crkve Sv. Jakova, kao i groblja oko nje, koje se premješta u blizinu nove crkve. Natpis nađen u ruševinama crkve Sv. Ane važan je dokaz upotrebe glagoljice u središnjoj Istri u drugoj pol. XII. st.

LIT.: B. Fučić, Grdoselski ulomak, prilog kulturnoj geografiji istarskog glagolizma, SHP, 1960, 7. — Isti, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. Ma. Š.

GREBAŠTICA, selo na obali JI od Šibenika. Na brijegu Križine nađeno je željeznodobno koplje, a na brdu Mali Jelinjak ostaci prapov. naselja. Na lok. Samostana Sv. Luce i Konjušine nalaze se ostaci rim. građevina, kraj seoskoga groblja vide se tragovi rim. ceste, a u blizini je bilo i rim. groblje. Na raznim položajima pronađeno je više rim. natpisa. Na groblju su crkva Sv. Marije i kapela Sv. Petra, oko kojih se nalazi više stećaka i poklopac rim. sarkofaga. Kapela Sv. Petra prizidana je uz crkvu u XV. st. U njezinoj